

LA GENT DE MAR D'ALTAFULLA (1800-1833)

Josep Maria Sanet i Jové

INTRODUCCIÓ

Seguint les petjades de l'historiador S-J. Rovira i Gómez hem intentat aprofundir una mica més en el coneixement de les famílies marineres d'Altafulla en el període que va des de final del segle XVIII (1800) fins a l'acabament de l'Antic Règim, amb la mort del rei Ferran VII (1833).

L'estudi s'ha realitzat gràcies al buidat de la documentació notarial de Marina i del registre d'hipoteques del partit de Tarragona corresponents a Altafulla, servada a l'Arxiu Històric de Tarragona (AHT); s'ha de dir, però, que no hem pogut comptar amb els manuals dels anys 1802 al 1810 (d'aquest darrer solament es conserva una escriptura i del 1811 onze documents), ja que s'han perdut, la qual cosa ha fet minvar notablement la informació.

Molts dels noms i cognoms localitzats corresponen a les nissagues marineres setcentistes estudiades per Rovira i Gómez, les quals han aconseguit ultrapassar el límit del segle XVIII endinsant-se en el XIX.

Sempre que ha estat possible hem agrupat la gent de mar per famílies; per això l'extensió i el contingut són desiguals, fet que tant pot respondre a la rellevància del personatge com a les peculiaritats del repertori, on el factor atzar, inevitablement, ha jugat un paper important. De vegades, hi hem afegit comentaris, els quals potser el lector considerarà negligibles, per tal com ens ha semblat que arrodonien la comprensió del text. La relació de personatges s'ha fet per ordre alfabètic dels cognoms.

L'evolució demogràfica d'Altafulla experimentà una forta davallada des de final del segle XVIII, ja que dels 1.724 habitants d'aleshores es va passar a 1.035 l'any 182⁽¹⁾. Els factors que van afavorir aquest descents tan important foren les morts i les expatriacions provocades per la Guerra del Francès. L'epidèmia de

1. ROVIRA I GÓMEZ, S-J., *Altafulla (1813-1833) La darrereria de l'Antic Règim en una vila catalana*. (Altafulla: Centre d'Estudis d'Altafulla 1989), 15 s.

paludisme del 1820 també hi va ajudar⁽²⁾ i, com és natural, les famílies de pescadors i mariners no restaren exemptes del damnatge del conflicte.

L'aliança de la Corona espanyola amb França, l'any 1796, va provocar la ruptura de relacions amb Gran Bretanya. Aquesta situació portà a un bloqueig naval, per part de l'esquadra anglesa, del nostre comerç i per tant minvà la llibertat de les nostres naus. Altafulla no va ser una excepció i patí el cessament del seu mercadeig per mar. Durant set anys, fins a la pau d'Amiens, no es normalitzà la situació. L'any 1804 tornà a ser greu per a la vila, en reprendre Espanya, juntament amb França, les hostilitats contra Anglaterra, i es patí un nou assetjament. Malgrat tot, Altafulla entrà a l'any 1808 amb un cert benestar econòmic, però les exaccions i la rapinya de l'invasor francès durant els cinc anys de la guerra el converteixen en un poble arruïnat⁽³⁾. L'any 1816 l'estagnació del comerç és total. La represa de l'activitat s'inicia vers l'any 1817 amb viatges a Cuba i Puerto Rico i això durà fins la fi del Trienni Liberal (1823)⁽⁴⁾.

Malgrat l'aparent revifalla, l'Altafulla dels anys 1813 al 1833 es caracteritza per la seva decadència. La classe comercial desapareix a causa de la pèrdua dels seus capitals, provocada per la contesa napoleònica, i la gent de mar de carrera emigra, restant a la vila solament pescadors, l'estrat social del gremi més empobrit⁽⁵⁾.

Durant els anys consignats, la matrícula de mar estarà en vigència i, per tant, tota la gent que exercia qualsevol activitat marítima hi estava enquadrada⁽⁶⁾.

MIQUEL ALBAGÉS

La primera notícia documentada que trobem d'aquest pescador és del 1818, concretament del 9 de juliol en què fou contractat com a patró d'un llaüt sardiner propietat de Magí Pijoan, d'Altafulla⁽⁷⁾.

El 18 de novembre de 1819 compra a Antònia Sanabra, vídua de Josep Sanabra, de Torredembarra, un llaüt palangrer pel preu de 85 lliures⁽⁸⁾. L'any 1825 encara figura a la llista d'hàbils de la vila i el 8 de febrer sol·licita al Comandant Militar de Marina de Tarragona, l'escriptura de propietat d'un llaüt de pesca anomenat "San Antonio", que s'ha fet bastir a les drassanes del mestre d'aixa Ramon Sagarra, de Vilassar de Mar, pel preu de 80 duros de plata⁽⁹⁾. Com veurem en el

2. *Ibid.*, 121.

3. ROVIRA I GÓMEZ, S.-J., *Aproximació al coneixement d'en Joaquim Gatell i Folch (El "Caid Ismail")* (Tarragona: Grup de Recerques d'Altafulla de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense, 1976.) 11 s.

4. ROVIRA, *Altafulla (1813-1833)*, 43.

5. *Ibid.*, 121.

6. Per a més informació sobre la matrícula de mar consulteu Joaquim Llovet, *La Matrícula de Mar a Catalunya* L'Avenç n.º 50 (1982) 19 i S.-J. Rovira i Gómez *La Gent de Mar d'Altafulla (Segle XVIII)* (Altafulla: Centre d'Estudis d'Altafulla 1993), 15.

7. AHT. PT. Reg. 929, f. 100.

8. AHT. PT. Reg. 928, f. 183.

9. AHT. PT. Reg. 6761, f. 21.

transcurs d'aquest article, seran moltes les barques batejades amb aquest nom ja que la gent de mar altafullenca tenia per patró sant Antoni de Pàdua⁽¹⁰⁾.

ELS ALEGRET

Jaume Alegret, pilot, el dia 4 de març de 1823 comprà al torrenc Antoni Lluc, resident a Tarragona, un llaüt pescador pel preu de 562 lliures i 2 sous⁽¹¹⁾.

Vicenç Alegret i Espina, amb motiu d'haver obtingut el permís per viatjar a l'Havana i d'acord amb l'ordre i reglament per al comerç lliure entre Espanya i Amèrica, pacta i promet, amb data del 24 d'agost de 1826, davant del jutge d'arribades i anades de vaixells de tràfec amb les Índies, que passat el termini establert de tres anys, retornarà al seu domicili actual, sota la pena de 500 ducats de sanció. En cas d'incompliment del conveni, i en prova de garantia, resta obligat a pagar la caució Josep Calsada, comerciant d'Altafulla⁽¹²⁾.

PERE AMETLLER

El trobem en quatre documents. El primer, del 6 d'octubre de 1807, corresponent a la compra, a carta de gràcia, a Maria Miró, vídua, d'Altafulla, d'una casa situada al carrer de la Vila Closa, i d'un magatzem ubicat a la platja de Mar, pel preu total de 377 lliures⁽¹³⁾.

El 19 de maig de 1814, prestà 230 lliures a Joan Ramon, pagès d'Altafulla, amb la promesa formal, per part d'aquest, de reembossar-les-li a la propera collita de vi, i, com a penyora, hipotecà una vinya d'un jornal a la partida la Boada. En aquest document apareix com a patró⁽¹⁴⁾. L'any 1817, el 22 d'octubre, escripturà un llaüt sardiner que s'havia fet construir pel calafat Agustí Rosell, de Sant Feliu de Guíxols, pel preu de 119 lliures. L'arqueig del bastiment és d'una tona i mitja⁽¹⁵⁾. Al novembre de 1822, Pere Ametller permutà amb Magdalena Rius, muller de Baltasar Gatell, d'Altafulla, una casa situada al carrer de Baix per una altra al carrer del portal d'en Jové⁽¹⁶⁾. Sis anys més tard, el 29 de gener de 1829, figura com a pilot, la qual cosa palesa el seu ascens professional, en una venda a carta de gràcia a Manuela Pujades, Pau Nadal, paleta, i a Francesca Martí, els darrers cònjuges de Tarragona, d'una peça de terra erma de dos jornals amb una petita casa, amb aigua, situada a la partida de la Torre de l'Oliva, de Tarragona, pel preu de 200 lliures⁽¹⁷⁾.

10. ROVIRA, *La Gent de Mar d'Altafulla*, 127.

11. AHT. PT. Reg. 6761, f. 4.

12. AHT. PT. Reg. 6761, f. 54.

13. AHT. RH. núm. 70, f. 473.

14. AHT. RH. núm. 73, f. 30.

15. AHT. PT. Reg. 929, f. 6.

16. AHT. RH. núm. 82, f. 38.

17. AHT. RH. núm. 88, f. 18.

ELS ARMENGOL

Pau i Josep Armengol i Carreres eren fills del pescador Francesc Armengol i de Rosa Carreres⁽¹⁸⁾.

Antònia Armengol, esposa de **Josep Armengol**, mariner, compareix, el 20 d'abril de 1800, davant notari reclamant els drets successoris del seu pare difunt, Joan València, entre els quals figura una botiga situada a la partida de Semna, baix a mar. Com que la botiga és tancada i ella no té les claus per a poder-hi accedir, llença tres pedres contra la porta, com a acte formal de presa de possessió "en cos i ànima" del magatzem⁽¹⁹⁾.

Pau Armengol, mariner, el dia 8 de juny de 1800, compra un censal per un valor de 140 lliures a Joan Esteve i Soler, comerciant d'Altafulla, resident a Valls, la renda del qual, 4 lliures i 4 sous, era pagada per Macià Segur, pescador de la vila. El censal havia estat creat l'any 1774⁽²⁰⁾.

ELS BADIA

Ignasi Badia, patró de pesca, és el genearca dels Badia⁽²¹⁾. La primera notícia que en tenim és del 20 d'octubre de 1807, quan entregà a Esteve Pijoan, pescador, i a la seva muller Teresa, 124 lliures, 7 sous i 8 diners com a addició a les 60 lliures que va pagar per la compra, a carta de gràcia, el 6 de gener de 1797, d'una botiga a la platja de Mar, amb el compromís per part dels venedors que li reemborsaran la totalitat dels diners satisfets quan executin el dret de recuperar la cosa venuda⁽²²⁾. L'any 1814 vengué a Marc Roig, comerciant de Torredembarra, un buc d'una embarcació de pesca pel preu de 100 lliures⁽²³⁾. El 20 de novembre de 1817, féu la recepció i escriptura de propietat de dos llaüts sardiners, d'un arqueig de dues tones cadascun, que s'havia fet construir pel mestre d'aixa Agustí Bosch, de Sant Feliu de Guíxols, per un import total de 280 lliures⁽²⁴⁾. L'any següent fa donació de tots els seus béns a favor del seu fill, Josep, que aleshores era alferes de fragata, reservant-se la quantitat de 100 lliures per a les despeses del testament.

Josep Badia figura l'any 1808 com a patró de carrera. Era el primogènit i hereu d'Ignasi Badia⁽²⁵⁾. Aquest mateix any comprà a perpetuïtat, a Joan Gallart, pagès d'Altafulla, un pati situat al camí Ral, pel preu de 420 lliures⁽²⁶⁾. Com hem

18. ROVIRA, *La Gent de Mar*. 32.

19. AHT. PT. Reg. 4426, f. 81.

20. AHT. PT. Reg. 4426, f. 132.

21. ROVIRA, *La Gent de Mar*. 33.

22. AHT. RH. núm. 70, f. 67.

23. AHT. PT. Re.g. 927, f. 306 v-307.

24. AHT. PT. Reg. 929, f. 135.

25. ROVIRA, *La Gent de Mar*. 33

26. AHT. RH. núm. 71, f. 240.

dit abans, el seu pare, Ignasi, amb data del 21 de març de 1818, li féu donació de tots els seus béns⁽²⁷⁾.

L'any 1820, el dia 8 de gener, instà a l'autoritat de marina de Tarragona, la formalització de dues escriptures de propietat de dues barques que s'havia fet construir a les drassanes de Pelegrí Jaures, d'Arenys de Mar. Els bastiments, batejats tenen els noms de "Carmen" i "Dolores", amb un arqueig de dues tones cadascun. També escriptura la compra d'un caro (embarcació de rem destinada a la pesca) adquirida a Josep Figuerola, comerciant de Tarragona, pel preu de 300 lliures. Cal remarcar que l'escriptura de propietat era imprescindible per a poder-los matricular⁽²⁸⁾. El dia 31 de gener de 1820 Joan Gatell, hisendat d'Altafulla, li reconeix un deute de 2.000 lliures amb la promesa formal de restituir-les-hi el primer de desembre del mateix any. Sembla que en aquells moments els afers mercantils són la seva principal activitat, si bé segueix vinculat als assumptes de la mar⁽²⁹⁾. Dos anys després, el 1822, resideix a Tarragona, i sol·licita a l'Ajuntament Constitucional i als zeladors de mar l'escriptura de propietat d'un llaüt de pesca, dit "San Antonio" (s'ha de recordar que ens trobem dins el Trienni Constitucional, març de 1820-setembre de 1823, durant el regnat de Ferran VII, i les denominacions de l'administració de poder han canviat de nom, fins i tot les funcions especialitzades han estat traspassades a d'altres organismes, cosa habitual en tot canvi polític). Aquest bastiment fou construït pel mestre d'aixa de Vilassar, Ramon Sagarra, pel preu de 200 duros de plata⁽³⁰⁾.

ELS BARADAT

Al principi del segle XIX hem localitzat dos Baradat, **Josep**, ja difunt, i **Andreu**.

Cronològicament, trobem primer **Andreu Baradat**, com a capità de la goleta corsària "La Divina Pastora", d'un arqueig de 96 tones, ancorada al port de Tarragona, el qual amb data del 21 d'octubre de 1813 (les tropes franceses del mariscal Suchet havien abandonat Tarragona feia solament dos mesos) signà contracte de treball amb la tripulació del vaixell per raó d'emprendre viatge a Montevideo.

El marc legal del conveni entre les dues parts s'estableix amb la formalitat d'una escriptura pública davant notari, i s'acorda, segons l'escalafó del lloc de treball, la següent remuneració mensual pel viatge d'anada:

27. AHT. RH. núm. 78, f. 76.

28. AHT. PT. Reg. 928, f. 9 v-10 i 11.

29. AHT. RH. núm. 80, f. 34.

30. AHT. PT. Reg. 6761, f. 49.

CAPITÀ I PRIMER PILOT	90 duros mensuals cadascú.
L'AGREGAT (estudiant en pràctiques)	20 duros mensuals
EL CONTRAMESTRE	30 duros mensuals
ELS MARINERS	16 duros mensuals cadascú.
ELS PATGES (eren els aprenents de mariner)	8 duros mensuals cadascú

Val a dir que dels salaris, abans de partir, es feia una bestreta d'un mes (normalment 5 dies abans de salpar) i la resta se'ls abonava una vegada s'hagués efectuat la descàrrega de la nau al port de destí.

Els salaris de tornada s'ajustaven abans de la sortida i es calculaven d'acord amb el cobrament que rebien les tripulacions dels vaixells que feien en aquell moment una ruta similar, i una vegada finalitzat el periple se'ls retribuïa la quantitat acreditada.

El capità s'obligava a donar a la dotació tres àpats calents cada dia, però sense vi. També s'especificaven alguns treballs concrets a desenvolupar a bord, com la càrrega i descàrrega del buc, tant en barca com gróndola o altres sistemes, segons les condicions del port, i a remuntar les veles. Els mariners, doncs, restaven amb obediència total a les ordres del capità quant a les feines operatives característiques d'una nau. Ultra això, es disposava l'ordre de successió en el comandament, en cas de mort o impediment del capità durant el viatge, càrrec que requeia en el primer pilot, Bonaventura Anglada.

La tripulació era formada, apart del capità i el pilot, pel contramestre: Manuel Olivé, els mariners: Josep Castellan, Francesc Truis, Josep Galan, Miquel Sagarra, Joan Parra, Antoni Lisano, Josep Satorras, Joan Maties Musté i Manuel Martínez, i el patge: Manuel Torrents⁽³¹⁾.

El primer pilot, Bonaventura Anglada, era el propietari de la goleta i comerciant establert a Sitges, el qual havia designat a Baradat, el dia abans, capità de l'embarcació⁽³²⁾.

Dos dies després el capità gestiona el despatx del seu vaixell. L'autoritat de Marina li lliura la Reial Patent de Navegació, dita també Passaport, sense la qual no podia navegar. En el moment de la recepció d'aquest document signa una escriptura, davant del notari de marina, obligant-se a observar les disposicions legals previstes en l'article primer de la Reial Ordenança de Cors i segon de Matrícules; en garantia, la firma comercial Martorell Pla i Companyia, de Tarragona, donà caució per un import de 6.000 lliures, que és l'estimació de la meitat del valor de la goleta. Aquest document solament era vàlid per a un viatge, i, finalitzat aquest, calia retornar-lo.

Els punts més destacats explicitats en l'escriptura relacionats en una embarcació corsària, eren, apart dels habituals a la resta de mercants, aquests: no comerciar amb les potències enemigues ni fer contraban i no causar perjudici als

31. AHT. PT. Reg. 929, f. 329 v-330.

32. AHT. PT. Reg. 926, f. 327.

espanyols ni als vassalls d'altres prínceps o estats que no estiguessin en guerra contra Espanya⁽³³⁾.

Voldriem fer un breu comentari sobre la tripulació. En aquells temps la vida d'un mariner, ja en circumstàncies normals, era molt dura, i si tenim en compte que la majoria de vegades, com en aquests casos, havia de fer de tripulant i soldat alhora, li comportava un gran esforç. Normalment la tripulació es nodria de la classe social més baixa i empobrida, de manera que dominar, segons P. Gosse, aquests indòcils tripulants, era feina que els patrons i capitans de les naus de cors, havien de portar amb molt de tacte i emprar l'art de la diplomàcia⁽³⁴⁾. Recasens i Comes ens diu que eren: "d'esperit inquiet i emprenedor, bel·licós i audaç, i que, pel damunt de tot, obraven estimulats pel desig d'enriquir-se"⁽³⁵⁾.

Tan bon punt arribà del seu viatge a Amèrica, el 22 de juliol de 1815, Andreu Baradat signà carta d'esponsalici amb Maria Espina, donzella d'Altafulla. La mare del nuvi, Maria Rius, pel dret de llegítima li dona 100 lliures. El pare, Jaume Espina, la dotà amb 3.000 lliures, dues calaixeres, dos matalassos, roba i una botiga a la platja de la vila, a més a més, els vestits de noces. Del dot de la núvia s'esmerçaren 2.000 lliures en la compra d'una casa a la placeta del Portal d'en Jova, i les restants 1.000 lliures li foren abonades en cinc pagaments iguals i en terminis anuals. El nuvi, com a escriu d'esponsalici, lliurà 2.000 lliures⁽³⁶⁾ (l'escriu es donava a les donzelles per la pèrdua de la seva virginitat i també en compensació dels serveis que la noucasada prestarà)⁽³⁷⁾.

El mateix dia, Jaume Espina i Capestany, comerciant d'Altafulla, li reconeix un deute de 574 duros de plata i dos rals de billó, i com que no ha complert el termini establert per a amortitzar-lo, es veu en la necessitat de vendre perpètuament dos jornals i mig de terra amb una sínia a la partida del Vinyet, del terme de Tamarit, per 4.500 lliures⁽³⁸⁾.

El mes següent, designà patró de pesca del seu llaüt palangrer "San Antonio", Esteve Parellada, d'Altafulla⁽³⁹⁾.

L'any 1816 vengué perpètuament a Sebastià Borderi, pagès d'Altafulla, una pallissa situada darrere del Raval de Dalt, pel preu de 100 lliures⁽⁴⁰⁾. Amb data 9 de febrer de 1819, entregà, mitjançant un tercer, la quantitat de 118 lliures a Francesc Oliva, mestre d'aixa de Sant Feliu de Guíxols, en pagament d'un llaüt sardiner, d'un arqueig d'una tona i mitja, que li havia encomanat⁽⁴¹⁾.

33. AHT. PT. Reg. 926, f. 331.

34. GOSSE, P., *Historia de la Pirateria -Los Corsarios Berberiscos. Los Pirates del Norte-*. Espasa Calpe 1973, 15.

35. RECASENS I COMES, J.M., *La Ciutat de Tarragona* (Editorial Barcino 1975) vol II, 286.

36. AHT. RH. núm. 75, f. 172.

37. FAUS I CONDOMINAS, J., *Els Capítols Matrimonials a la comarca de Guissona* (Catalunya Segriana), *Revista Jurídica de Catalunya*, 1902. Citat per Llorenç Ferrer i Alos en: *Pagesos, Rabassaires i Industrials a la Catalunya Central -Segles XVIII-XIX-* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1987) 598, nota 58.

38. AHT. RH. núm. 75, f. 171.

39. AHT. PT. Reg. 927, f. 180.

40. AHT. RH. núm. 76, f. 138.

41. AHT. PT. Reg. 928, f. 22.

L'any 1825 és mort. Els seus fills, el dia 17 de setembre i per mitjà del seu tutor, Francesc Valentí, atesa la seva minoria d'edat, compren a Marc Roig, de Torredembarra, dos bucs amb tots els seus aparells, per a la pesca de la xàvega reial (xarxa gran de pesca) per un import total de 500 lliures⁽⁴²⁾.

De **Josep Baradat**, patró de pesca, en tenim esment a través de la seva vídua, Gertrudis, la qual continuava amb l'activitat del marit.

El dia 29 d'agost de 1815, Gertrudis Baradat, comprà a Josep Ferrer, boter, de Vilanova i la Geltrú, un buc de pesca pel preu de 100 lliures⁽⁴³⁾. Quatre anys després, el 14 d'octubre de 1819, contractà com a patró d'un caro de la seva propietat, Francesc Marquès⁽⁴⁴⁾. La darrera informació de què disposem és del 10 d'abril de 1820, quan vengué a Josep Espina, d'Altafulla, un caro per a la pesca de xàvega, pel preu de 25 duros de plata⁽⁴⁵⁾.

PAU BISAI

Era el segon fill de Macià Bisai; contragué matrimoni, en primeres noces, el 1793, amb Jacinta Teixidó, d'Altafulla⁽⁴⁶⁾.

El dia 21 de novembre de 1815 comprà a Magdalena Girol, vídua de Rafel Girol, de la matrícula de Torredembarra, un llaüt sardiner pel preu de 525 lliures⁽⁴⁷⁾. Morí l'any 1827; amb motiu del seu traspàs, la seva vídua Gertrudis, amb data del 21 de gener sol·licità a les autoritats de marina de Tarragona, i d'acord amb la voluntat testamentària del seu difunt marit, que li lliuessin l'escriptura de propietat, a nom seu, ja que era l'única hereva, d'un llaüt sardiner⁽⁴⁸⁾.

JOSEP BORDERI

Nasqué a Altafulla l'any 1759. Cursà estudis de nàutica i assolí el títol de pilot⁽⁴⁹⁾.

El 31 de març de 1814, els comerciants Joan Roig i Marcet i Feliu Puig, de Vilanova i la Geltrú, propietaris del bergantí anomenat "Virgen de los Dolores", àlies "El Àgil", d'un arqueig de 150 tones, li feren poders notariais per a gestionar la seva venda a favor de Marià Flaquer i fill, comerciants de Tarragona. El preu de venda acordat és de 3.000 duros de plata⁽⁵⁰⁾.

42. AHT. PT. Reg. 6761, f. 71 v-72.

43. AHT. PT. Reg. 929, f. 208 v-209.

44. AHT. PT. Reg. 929, f. 59.

45. AHT. PT. Reg. 928, f. 70.

46. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 38.

47. AHT. PT. Reg. 927, f. 321 v-322.

48. AHT. PT. Reg. 6762, f. 9.

49. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 40.

50. AHT. PT. Reg. 927, f. 95.

El mateix any, el 9 de novembre, figura com a pilot i comerciant, i compra, amb pacte de retrovenda, a Joan Gallart, pagès d'Altafulla, una peça de terra d'horta de 18 quartans de sembradura, al terme de Tamarit, partida l'Horta de la Costa de Sant Joan, pel preu de 750 lliures. Fa constar expressament a l'escriptura, que el venedor no podrà fer ús de la lluçió (o sia recuperar) per redimir la terra fins passat un termini mínim de sis anys, i, a més, com que en el moment de la venda la terra era erma, haurà d'abonar-li l'import de les millores de conreu que hi hagi fet⁽⁵¹⁾. L'última informació de què disposen de Josep Borderi és del 8 de setembre de 1817, quan compra a carta de gràcia, a Pau Dalamu i Plana, pagès d'Altafulla, un tros de terra d'horta de 20 quartans de sembradura al terme de Tamarit, partida de Puigbové, pel preu de 1.000 lliures⁽⁵²⁾.

JOSEP BORONAT

La informació que tenim d'aquest pescador és migrada i desconneca. El dia 2 d'octubre de 1814, és contractat com a patró de pesca d'un llaüt palangrer per la seva propietària Teresa Busquets, vídua de Pere Busquets, patró de pesca d'Altafulla, a la qual haurà de retre comptes⁽⁵³⁾.

PERE BUSQUETS

Era fill de Pere Busquets i Maria Clot⁽⁵⁴⁾. El dia 16 d'abril de 1800, pactà capítols matrimonials amb Teresa Juncosa, donzella del lloc de les Irlles, filla d'Agustí i Úrsula Juncosa. El dot en concepte de legítima i altres drets de la núvia és de 150 lliures, i l'escreix d'esponsalici, de 25 lliures⁽⁵⁵⁾. Morí abans del 2 d'octubre de 1814, ja que en aquesta data la seva esposa, com a vídua, nomenà Josep Boronat, d'Altafulla, patró de pesca del seu llaüt de palangre⁽⁵⁶⁾.

ELS CAMPS

Pau Camps, mariner, i la seva esposa, amb data 3 d'octubre de 1808, reberen de Joan Odena, teixidor de vels, de Reus, 150 lliures que els deixà el seu difunt germà Rafel, fuster, resident en aquella població, segons el testament que atorgà el 14 de març de 1802, conjuntament amb la seva muller Teresa Vellel⁽⁵⁷⁾.

51. AHT. RH. núm. 73, f. 30.

52. AHT. RH. núm. 77, f. 207.

53. AHT. PT. Reg. 927, f. 269.

54. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 44.

55. AHT. RH. núm. 63, f. 143.

56. AHT. PT. Reg. 927, f. 269.

57. AHT. RH. núm 71, f. 232.

Jacint Camps, mariner, pactà el 31 de maig de 1815, amb Joan Òdena, teixidor de vels, de Reus, i la seva cònjuge Francesca Pulbe, en raó del drets que tenia sobre els béns del seu difunt oncle Rafel Camps, la quantitat de 600 lliures, de les quals li seran abonades al comptat 200 i per les restants li creen un censal que generarà una pensió anual de 12 lliures, o sia un rendiment legal del 3%. Sembla que Jacint era nebot de Pau Camps⁽⁵⁸⁾. El 1823 cedí aquest censal a Francesc Galofré, resident a vila, per tal de satisfer-li un deute⁽⁵⁹⁾.

Martí Camps, era fill d'Antoni i Teresa Camps. El 21 de setembre de 1819, féu constar que havia estat nomenat patró d'un llaüt palangrer, propietat de Pere Sendra, pagès d'Altafulla⁽⁶⁰⁾.

BUENAVENTURA CANALS

No disposem d'antecedents d'aquest mariner, solament sabem que era fill de Josepa Llagostera, vídua de Josep Canals, pagès i que el 13 de juliol de 1800 firmà capítols matrimonials amb Quitèria Rovira, donzella, filla de Josep Rovira, pagès, i Maria Borderi, tots d'Altafulla.

El pare de la núvia li dona la legitima consistent en 25 lliures, roba d'aixovar i els vestits del seu fadrinatge. La roba i els vestits li foren lliurats el dia de l'enllaç i els diners en quatre terminis d'un any cadascun. L'escreix d'esponsalici del nuvi fou simbòlic: una lliura⁽⁶¹⁾.

JAUME CLOT I SARDÀ

Aquest mariner era fill de Josep Clot, fruit del seu primer matrimoni⁽⁶²⁾.

El dia 7 de març de 1803, Jaume Clot i la seva esposa Teresa Saperas, atorguen escriptura pública, per la qual, i pel fet de no tenir descendència ni albirar possibilitat de tenir-ne, es fan donació mútua dels seus béns, podent-ne disposar lliurement. Al mateix temps acorden establir 30 lliures cadascú pel dia de la seva mort, i en el cas de no haver-les gastat, que serveixin per a costejar les despeses de l'enterrament i funeral⁽⁶³⁾.

58. AHT. RH. núm. 75, f. 67.

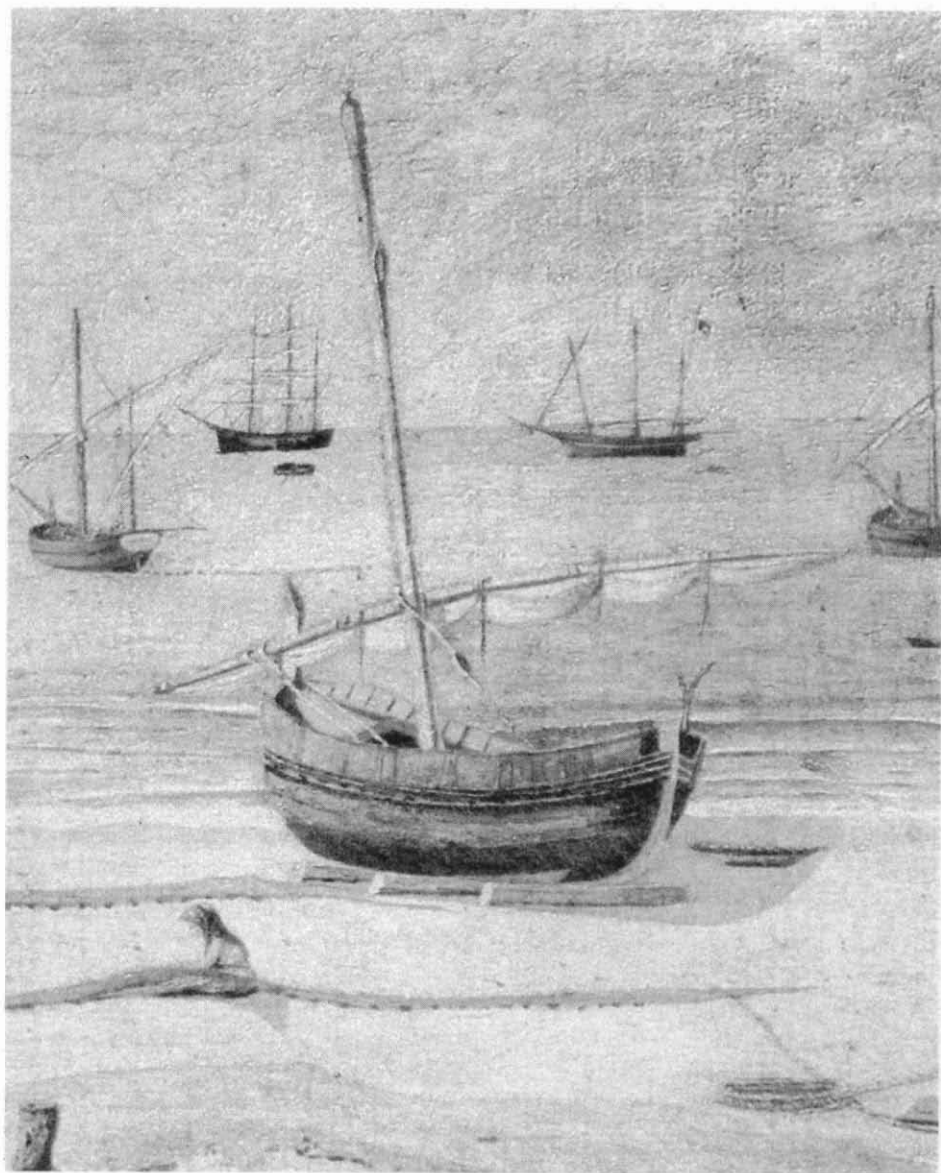
59. AHT. RH. núm 82, f. 7.

60. AHT. PT. Reg. 928, f. 139.

61. AHT. PT. Reg. 4426, f. 29 v-30.

62. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 47.

63. AHT. RH. núm. 66, f. 111.

Llaüt a la platja. (Detall). Oli de C. Miró 1898.
Fotografia manllevada de: *La Navegació a Catalunya* de Joan Alemany i Àngels Casanovas,
p. 206, Diputació de Barcelona, 1987.

FRANCESC COCA

D'aquest mariner confirmem la notícia donada per Rovira i Gómez⁽⁶⁴⁾ quan el 24 de gener de 1819, compra a carta de gràcia, a Josep Boronat i al seu fill, una botiga a la platja de Mar, pel preu de 150 lliures⁽⁶⁵⁾.

ELS ESPINA

Josep i Francesc Espina, pare i fill, patrons, amb data 18 de març de 1803 venen a Joan Plana, comerciant d'Altafulla, el dret de carta de gràcia d'una peça de terra d'horta d'un jornal, al terme de Tamarit, pel preu de 725 lliures⁽⁶⁶⁾. Francesc Espina és el primogènit de Josep Espina i Ferrando i d'Antònia Marquès i Noet⁽⁶⁷⁾.

L'any 1814 és mort. La seva vídua Antònia i el seu nét Martí venen perpètuament a Manel Gatell i Morgades, pagès de Torredembarra, un tros de terra plantat de vinya i oliveres, d'una extensió de dos jornals, situat al terme d'Altafulla, partida de les Planes, pel preu de 600 lliures⁽⁶⁸⁾.

Josep Espina i Marquès era el segon fill; l'any 1820, comprà a Gertrudis Baradat, vídua, un caro per a la pesca de xàvega, pel preu de 25 duros de plata⁽⁶⁹⁾.

L'1 de març de 1828, demanà al comandant militar de Marina de Tarragona, la formalització de l'escriptura de propietat d'un llaüt sardiner, anomenat "San Antonio", que s'ha fet construir pel mestre d'aixa de Tarragona Pau Panasachs pel preu de 180 lliures⁽⁷⁰⁾. Set dies més tard el matrimoni Josep i Rosalia Espina compraren perpètuament al matrimoni Francesc Argilagué, pagès, i Francesca Marí, una casa al carrer Major, pel preu de 650 lliures, de les quals els compradors en retingueren 450 per redimir un censal de Maria i Josep Cabestany, d'Altafulla, que pignorava l'immoble adquirit. El mateix dia, els Cabestany signen carta de pagament a favor del matrimoni Espina com a lluïment del préstec⁽⁷¹⁾. L'any següent compren, a carta de gràcia, a Josep Garcia, pagès, i a la seva dona Francesca Escardó, una casa situada al Raval de Dalt, pel preu de 250 lliures⁽⁷²⁾. Sembla que la seva situació econòmica i financera era reeixida i així l'any 1833, compraren perpètuament al matrimoni Ramon Garcia, pagès, i Magdalena Parellada, el dret de redimir (o sia la carta de gràcia) d'una peça de terra campà (destinada a la sembra de cereals)

64. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 49.

65. AHT. RH. núm. 79, f. 51.

66. AHT. RH. núm. 66, f. 138.

67. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 53.

68. AHT. RH. núm. 73, f. 49.

69. AHT. PT. Reg. 928, f. 70.

70. AHT. PT. Reg. 6762, f. 8.

71. AHT. RH. núm. 88, f. 28.

72. AHT. RH. núm. 90, f. 82.

i oliveres, d'un jornal, al terme de Tamarit, partida del Vinyet, pel preu de 178 lliures, 10 sous i 4 diners⁽⁷³⁾.

Pau Espina i Marí és el fill únic de Josep i Rosalia. El dia 18 de desembre de 1831, establí capítols matrimonials amb Rosa Rimbau, d'Altafulla⁽⁷⁴⁾. Els pares del nuvi el fan hereu universal de tots els seus béns, però se'n reserven l'usdefruit i la facultat de poder vendre en cas de necessitat. Davant d'una possible situació de desavinença en el futur, l'hereu i la seva dona hauran d'abandonar la casa pairal i aleshores solament percebrà la legítima, consistent en 50 lliures i roba. Els pares de la núvia li fan donació de roba i 100 lliures, que seran abonades en tres terminis anuals a partir del primer dia del casament. L'augment de dot del nuvi és de 12 lliures. Pel que fa als drets hereditaris, es prioritzen els fills que es puguin tenir d'aquest primer matrimoni sobre la descendència de les segones noces⁽⁷⁵⁾.

JOSEP GARCIA I DELMÀS

Disposem una menció d'aquest pilot d'altura el dia 16 d'octubre de 1800, en què atorgà poders a Pere Marquès, comerciant, perquè gestioni, sense limitació, els seus interessos⁽⁷⁶⁾.

JOSEP GARCIA I RABASSA

Desconeixem els vincles familiars amb els altres Garcia. Amb data 26 de febrer de 1822, comprà a Antoni Salas, patró de pesca de Tarragona, un llaüt pescador dit "San Antonio", pel preu de 370 lliures. Es retingué 234 lliures, 7 sous i 6 diners per redimir el préstec que havia atorgat al venedor el 23 de febrer de 1819 i reconegut amb debitori davant de notari⁽⁷⁷⁾. El mes d'abril del mateix any designà patró d'un llaüt seu Joan Mas, de la matrícula de Tarragona, perquè el gestioni i, cada dos mesos, li reti comptes⁽⁷⁸⁾.

JOSEP GATELL

Amb data 23 de març de 1803 vengué a Antoni Lluch, mariner de Torredembarra, amb dret de retrovenda, una casa en aquella vila, al carrer del Portal de la Bassa, pel preu de 500 lliures⁽⁷⁹⁾.

73. AHT. RH. núm. 94, f. 12.

74. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 53.

75. AHT. RH. núm. 92, f. 114.

76. AHT. PT. Reg. 4426, f. 227.

77. AHT. PT. Reg. 6761, f. 10.

78. AHT. PT. Reg. 6761, f. 33.

79. AHT. RH. núm. 66, f. 148

JOAN GIBERT

Josepa Gibert, vídua de Joan Gibert, pescador, el 23 de juny de 1826, disposà que després de la seva mort fos adjudicada al seu nét Sebastià Pijoan, pescador, una casa i corral al carrer del Raval, de la vila, condicionat al fet que hi donés l'aprovació l'altre nét Pere Pijoan. Altrament, es veia obligat a abonar al seu germà Sebastià 200 lliures i cedir-li l'usdefruit dels seus béns durant la seva estada a Amèrica⁽⁸⁰⁾.

JOAN MAGRANER I RIUS

Era fill del segon matrimoni de Joan Magraner amb Teresa Rius i Camps⁽⁸¹⁾. L'any 1803 comprà a Rafel Parellada, també mariner d'Altafulla, una casa ubicada al Raval de Dalt, pel preu de 310 lliures⁽⁸²⁾. El mes de gener de 1815 comprà a Francesc Teixidor, de la matrícula de Tarragona, un llaut sardiner pel preu de 45 duros de plata⁽⁸³⁾.

FRANCESC MARQUÈS

El 14 d'abril de 1819 fou nomenat patró d'un caro per a la pesca amb xarxes majors o xàvega, per part de la seva propietària Gertrudis Baradat, vídua de Josep Baradat⁽⁸⁴⁾.

JAUME MARQUÈS I GARCIA

Era pilot d'altura i fill de Jaume Marquès i Teresa Garcia, pagesos d'Altafulla⁽⁸⁵⁾.

El dia 23 de maig de 1820 vengué, a carta de gràcia, a Sebastiana Borderi, esposa de Josep Borderi, d'Altafulla, un tros de terra campa d'una extensió de 3 quartans de sembradura en el terme de la vila, partida de Semna, pel preu de 625 lliures⁽⁸⁶⁾.

L'any 1827 trobem que, el dia 8 de gener, signa tres escriptures. Dues són de debitori i l'altra de compravenda. Vengué perpètuament a Maria Vila,

80. AHT. RH. núm. 86, f. 149.

81. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 66.

82. AHT. RH. núm. 66, f. 486.

83. AHT. PT. Reg. 927, f. 4 v-5.

84. AHT. PT. Reg. 929, f. 59.

85. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 70.

86. AHT. RH. núm. 80, f. 88.

esposa de Joan Vila, ambdós d'Altafulla, un pati al carrer Nou, on hi havia un cup, pel preu de 90 lliures⁽⁸⁷⁾. Declarà un deute a favor de Josep Magriñà, gendre seu, d'ofici forner, de la vila, de 356 duros de plata i dues pessetes (534 lliures); part del deute corresponia a un préstec i la diferència (275 lliures) al dot i la roba promesos a la seva filla Antònia Marquès, esposa del creditor. El pagament es farà en metàl·lic i d'aquesta forma: 200 lliures en un termini de dos mesos i la resta immediatament després de la seva mort. Com a penyora, hipoteca un tros de terra baixant a les Roques, una peça de terra a la partida de Semna i una casa al carrer del Forn, tot dins el terme d'Altafulla⁽⁸⁸⁾. Manifestà un altre deute a favor de Josep Plana i Pijoan, hisendat de la vila, de 240 duros de plata, obligant-se a retornar-los al moment en què el prestador els hi reclamà. Com a caució hipotecà una peça de terra al terme d'Altafulla. Si a l'hora d'amortitzar el deute no disposés de liquiditat per afrontar el pagament, Josep Plana passaria a ser el propietari de la finca, la qual seria taxada per ajustar les compensacions, segons la vàlua de la propietat respecte de l'import del préstec⁽⁸⁹⁾. L'any 1828 comprà a Sebastiana Burderi, esposa de Josep Roger, un tros de terra campa de 3 quartans de sembradura, al terme d'Altafulla, pel preu de 625 lliures⁽⁹⁰⁾. El mateix dia de firmar l'escriptura vengué el tros de terra acabat d'adquirir a Paula Alomà, vídua de Ramon Alomà, per 1.000 lliures, de les quals la compradora en retingué 375, ja que les tenia embarcades per condemna pecuniària del Tribunal d'Altafulla, a instàncies d'alguns dels seus creditors⁽⁹¹⁾.

Amb data 17 de maig de 1828 vengué perpètuament al seu gendre, Josep Magriñà, forner, la casa del carrer del Forn, pel preu de 550 lliures. Aquesta casa l'havia empenyorada, juntament amb altres immobles, l'any anterior, com a garantia de reconeixement de deute a favor del comprador. D'aquesta operació de compravenda, Jaume Marquès no percep cap diner. Cinquanta lliures són per un censal que Josep Magriñà s'endossà, i que el seu sogre devia a una fundació dels marquesos de Tamarit, instituïda a Reus, i la resta és a compte del que roman per pagar. Les estretors financeres, en aquells moments, de Jaume Marquès són delicades, si tenim en consideració, a part de l'afer del Tribunal d'Altafulla, que el compromís adquirit de liquidar el deute abans esmentat estava previst, parcialment, per a després de la seva mort⁽⁹²⁾.

87. AHT. RH. núm. 87, f. 12 v-13.

88. AHT. RH. núm. 87, f. 85 v-86.

89. AHT. RH. núm. 87, f. 13

90. AHT. RH. núm. 88, f. 68

91. AHT. RH. núm. 88, f. 68 v-69

92. AHT. RH. núm. 88, f. 136

ANTONI MIRÓ

Era fill del matrimoni format per Francesc Miró i Teresa Rius⁽⁹³⁾. Consta com a mariner i estava casat amb Antònia Sagarra. El dia 29 d'agost de 1800, el seu cunyat, Tomàs Sagarra, també mariner, el nomenà hereu, conjuntament amb la seva muller, de la meitat dels seus béns⁽⁹⁴⁾.

JOSEP OLLER

Amb data 16 d'abril de 1818, Maria i Josep Cabestany, mare i fill, d'Altafulla, manifestaren deure a Josep Oller, patró de carrera, 1.590 lliures, amb el compromís de retornar-les el primer dia d'abril de 1819⁽⁹⁵⁾.

PERE PABLO I LUIS

D'aquest home de mar solament sabem que l'any 1827 figurava a la llista d'inhàbils d'Altafulla, i que, el dia 23 de febrer, comprà a Isidre Pijoan, comerciant de la vila, un llaüt pescador pel preu de 78 lliures⁽⁹⁶⁾.

PERE PALMER

Pere Palmer, de la llista d'hàbils d'Altafulla, amb data 12 de juny de 1817, fou designat, per part de l'armador Joan Rimbau, patró d'un caro i d'un llaüt sardiner perquè, com a dependent seu, els gestioni i li'n passi comptes⁽⁹⁷⁾.

ELS PARELLADA

Esteve Parellada, l'agost de 1815 fou nomenat patró de pesca del llaüt palangrer "San Antonio", a instància del seu armador i propietari Andreu Baradat, pilot d'Altafulla, perquè com a dependent seu es dediqui a la pesca⁽⁹⁸⁾. L'any 1819 el mateix armador el tornà a contractar com a patró d'una barca de pesca seva. Aquest any Andreu Baradat signa com a comerciant⁽⁹⁹⁾.

93. ROVIRA. *La Gent de Mar*, 72.

94. AHT. PT. Reg. 4426, f. 11.

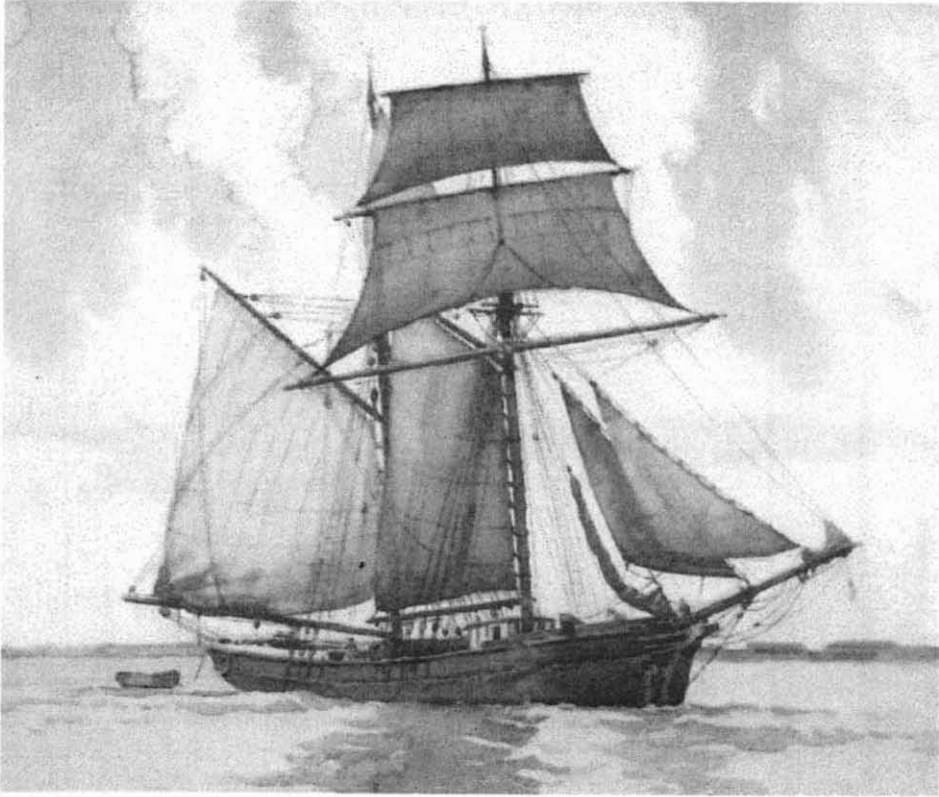
95. AHT. RH. núm. 78, f. 93.

96. AHT. PT. Reg. 6762, f. 16.

97. AHT. PT. Reg. 929, f. 131.

98. AHT. PT. Reg. 927, f. 180.

99. AHT. PT. Reg. 928, f. 31.

Goleta de Velatxo. (Les veles quadres que aparella són favorables per a navegar amb vents llargs).
Fotografia manllevada d'“El Mar”, Gran Enciclopèdia Salvat, vol. 6, p. 96, 1977.

Rafael Parellada era el tercer fill de Josep Parellada i Josepa Lloberes i Esteve⁽¹⁰⁰⁾.

El 24 de juny de 1800, reconegué un deute a favor de Gertrudis Pijoan, vídua de Pere Pijoan, mariner –de sobrenom el Fadri–, de 75 lliures i 4 sous, les quals es compromet a restituir-les-hi en un termini de tres anys a partir d'aquesta data⁽¹⁰¹⁾. L'any 1803, mitjançant el seu apoderat Baltasar Parellada, vengué a Joan Magraner, també mariner d'Altafulla, una casa ubicada al Raval de Dalt, pel preu de 310 lliures⁽¹⁰²⁾.

100. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 79.

101. AHT. PT. Reg. 4426, f. 159.

102. AHT. RH. núm. 66, f. 486.

TOMÀS PINYOL

Tenim dues breus notícies de Tomàs Pinyol. La primera és del 31 de gener de 1817, en què es llogà com a patró de pesca d'un llaüt palangrer, propietat del seu convilatà Francesc Porta⁽¹⁰³⁾, i la segona correspon al mes de setembre de 1829 amb motiu de la venda perpètua, per conducte de la seva esposa Maria Pinyol, i amb el seu consentiment, d'un pati a Andreu Guasch, pagès d'Altafulla, per 25 lliures⁽¹⁰⁴⁾.

ELS PIJOAN

La nissaga dels Pijoan és la més nombrosa que hem localitzat entre la gent de mar d'Altafulla. D'aquesta família extensa destaca, en aquest període, Josep Pijoan per la freqüència en què el trobem documentat.

Davant la dificultat d'establir vincles familiars precedents versemblants, hem optat per la trajectòria individualitzada del personatge.

Esteve Pijoan, pescador, conjuntament amb la seva esposa Teresa i el seu fill Josep, vengueren perpètuament, el 24 de gener de 1818, a Josep Badia, comerciant d'Altafulla, una botiga a la platja de Mar, pel preu de 100 lliures⁽¹⁰⁵⁾.

Gabriel Pijoan, mariner, fill de Maria Rosell, vídua de Pau Pijoan, signà capítols matrimonials, el 8 de setembre de 1800, amb Anna Maria Pié, vídua de Manuel Bisay, mariner, filla de Maria Parellada, vídua de Josep Pié, mariner, tots d'Altafulla. A la núvia la dotaren amb 25 lliures, dues caixes de pi, la seva roba i la del seu difunt marit. Al nuvi, el seu germà Pau, li donà el dret de llegítima per un import de 25 rals i roba. La roba se li lliurarà en un termini màxim d'un any i els diners al cap de dos, a comptar d'ençà del dia del seu casament⁽¹⁰⁶⁾.

Josep Pijoan, fill de Francesc Pijoan i Rosalia Pijoan, amb data 22 de maig de 1800, establí capítols matrimonials amb Anna Maria Rosell, soltera, d'Altafulla. Els pares de la núvia són Antoni Rosell, mariner, i Antònia Rosell, també d'Altafulla. Al nuvi els seus pares el feren hereu universal, reservant-se l'usdefruit dels béns i la llegítima de 20 lliures per a les seves filles Rosalia i Maria, en cas de contraure matrimoni. I així mateix el dret de donar als seus fills Pau i Macià la llegítima si prenien muller. Els donants esmercen 30 lliures per a les despeses dels seus enterraments. Els pares de la núvia, de llegítima, li donen 25 lliures, una caixa de pi, roba per a la nova llar i la del seu fadrinatge. El dia de la boda rebrà tota la roba i la caixa de pi; i els diners, en terminis de 8 lliures cada any. El nuvi li fa un augment de dot de 12 lliures⁽¹⁰⁷⁾.

103. AHT. PT. Reg. 929, f. 12.

104. AHT. RH. núm. 90, f. 126.

105. AHT. RH. núm. 78, f. 19.

106. AHT. PT. Reg. 4426, f. 37 v-38.

107. AHT. PT. Reg. 4426, f. 19 v20-21.

L'any següent el dia 10 de gener, legalitza, davant notari, els pactes amb Francesc Iglésias, patró de la matrícula de Vila-seca, on se'l reconeix com a propietari d'un 25% d'un llaüt de cabotatge, d'un arqueig de 12 tones, construït a Tortosa a les drassanes del mestre d'aixa Manuel Ferrer⁽¹⁰⁸⁾. El mes d'octubre del mateix any, com a patró de pesca, atorga poders a Pere Juan Rafiàngel, procurador de Tarragona, perquè el representi davant de qualsevol tribunal⁽¹⁰⁹⁾.

El dia 9 de setembre de 1815 és designat patró de pesca per l'autoritat de marina, a petició de Gertrudis Baradat, vídua de Josep Baradat, perquè treballi com a dependent seu⁽¹¹⁰⁾. L'abril de 1816, com a copropietari del llaüt de tràfic "Jesús Nazareno" i juntament amb els altres socis, decideix rellevar, per raons de salut, el seu patró Francesc Iglésias, substituint-lo pel seu gendre Tomàs Planas, de la matrícula de Vila-seca⁽¹¹¹⁾.

La darrera notícia que tenim de Josep Pijoan, és de l'abril de 1832, en què ja inscrit a la llista d'inhàbils d'Altafulla, comprà a Maria Villafranca, vídua de Vila-seca, un gussi (llaüt petit de pesca) per 15 duros de plata⁽¹¹²⁾.

Macià Pijoan, fill de Francesc Pijoan i Rosalia Pijoan i Pijoan, firmà capítols matrimonials el 29 de juny de 1800, amb Paula Camps, donzella, filla d'Antonio Camps, mariner, vidu de Paula Boronat, tots d'Altafulla. El pare de la núvia la féu hereva universal, però es reservà l'usdefruit i el dret de llegítima de la seva filla Teresa, de 40 lliures i roba; i també 25 lliures per a les despeses de testar i altres obligacions. Paula, en cas de no tenir descendència directa, solament podria disposar de 40 lliures, la resta de l'herència l'hauria de tornar al donador (el seu pare) si era viu, o a l'hereu. L'escreix del nuvi és de 15 rals, moneda de Barcelona⁽¹¹³⁾.

Magí Pijoan, l'any 1815 comprà a Joan Rabasa, calafat de la matrícula de Torredembarra, un llaüt sardiner pel preu de 150 lliures⁽¹¹⁴⁾. Tres anys més tard comprà un altre llaüt sardiner al mestre d'aixa de Torredembarra, Pere Mauri, per 200 lliures⁽¹¹⁵⁾. El mateix any contractà Miquel Alvagès, d'Altafulla, com a patró d'un llaüt seu⁽¹¹⁶⁾.

El 1830 ja havia mort, i la seva filla Antònia Pijoan, vídua de Josep Antoni Baradat, vengué a Jaume Salvat, d'Altafulla, un llaüt sardiner pel preu de 40 duros de plata, que havia heretat del seu pare⁽¹¹⁷⁾.

Pau Pijoan l'any 1800 com a prohom del gremi de pescadors de Sant Antoni de Pàdua, d'Altafulla, juntament amb Jaume Rimbau, també prohom,

108. AHT. PT. Reg. 932, f. 99.

109. AHT. PT. Reg. 932m f. 2.

110. AHT. PT. Reg. 927, f. 219.

111. AHT. PT. Reg. 927, f. 73.

112. AHT. PT. Reg. 6762, f. 40.

113. AHT. PT. Reg. 4426, f. 24 v-25.

114. AHT. PT. Reg. 927, f. 293 v-294.

115. AHT. PT. Reg. 929, f. 45.

116. AHT. PT. Reg. 929, f. 100.

117. AHT. PT. Reg. 6762, f. 5.

apoderen Don Manuel de Chausa, agent de negocis de “los Reales Consejos” de Madrid, perquè representi la confraria davant qualsevol tribunal⁽¹¹⁸⁾. Pocs dies després, el 27 de maig, els mateixos dirigents de l'associació atorgaren poders a Josep Borderi, comerciant d'Altafulla, perquè representi el col·lectiu davant dels tribunals civils i eclesíastics⁽¹¹⁹⁾. Amb data 1 de febrer de 1820, sol·licità a l'autoritat militar de Marina de Tarragona, l'escriptura de propietat d'un llaüt de pesca que s'ha fet bastir a Arenys de Mar pel mestre d'aixa d'aquella matrícula, Pere Martí Pica, pel preu de 25 duros de plata⁽¹²⁰⁾.

Tenim esment de **Pere Pijoan**, mariner, àlies el Fadri, per mitjà de la seva vídua Gertrudis, quan el dia 24 de juny de 1800, Rafael Parellada, mariner d'Altafulla, li reconeix un deute de 75 lliures i 4 sous, el qual es compromet a pagar-li en un termini de tres anys⁽¹²¹⁾.

ELS PORTA

Francesc Porta, el mes de novembre de 1814, manifestà ser el propietari del llaüt palangrer anomenat “San Antonio”, per compra feta als hereus de Francesc Pijoan, patró que fou de la matrícula d'Altafulla, i sol·licità al comandant de Marina la seva designació com a patró de la seva barca⁽¹²²⁾. El 30 de gener de 1817 gestionà davant de les autoritats de Marina de Tarragona l'atorgament de l'escriptura de propietat d'un llaüt de pesca, d'un arqueig de dues tones, dit “San Antonio”, que s'havia fet construir a la vila d'Arenys de Mar, pel preu de 180 duros⁽¹²³⁾. L'endemà contractà Tomàs Piñol, perquè patronegés un bastiment seu⁽¹²⁴⁾. El novembre de 1818, compra un llaüt sardiner, d'un arqueig d'una tona i mitja, al mestre d'aixa de Sant Feliu de Guíxols, Francesc Oliva, per un import de 118 lliures⁽¹²⁵⁾. Morí abans del 18 de setembre de 1819, ja que la seva vídua Teresa Porta, en aquesta data, manifesta davant l'autoritat de Marina de Tarragona, que el llaüt de pesca que oficialment consta com a propietat del seu difunt marit pertany legalment a Pere Sendra, pagès d'Altafulla, del qual el seu espòs era un llogat, i per això requereix al comandant de Marina, que formalitzi l'escriptura de propietat de la barca a nom del vertader amo⁽¹²⁶⁾. L'any següent designà patró d'un llaüt de pesca de la seva propietat, Baltasar Ramon⁽¹²⁷⁾.

Tenim documentada una **Teresa Porta**, vídua de la matrícula d'Altafulla, que pels cognoms diferents de les seves dues filles i l'edat legal que tenen per a

118. AHT. PT. Reg. 4426, f. 118.

119. AHT. PT. Reg. 4426, f. 122.

120. AHT. PT. Reg. 928, f. 24.

121. A.H.T. P.T. Reg. 4426, f. 159.

122. A.H.T. P.T. Reg. 927, f. 299.

123. A.H.T. P.T. Reg. 929, f. 11.

124. A.H.T. P.T. Reg. 929, f. 12.

125. A.H.T. P.T. Reg. 929, f. 159.

126. A.H.T. P.T. Reg. 926, f. 126 v-127.

127. A.H.T. P.T. Reg. 926, f. 121.

poder concedir préstecs ens fa pensar que es tracta d'una Teresa Porta desvinculada de l'anterior. En el debitori localitzat confessa, el 22 de març de 1830, deure a les seves filles Antònia Salvat i Josepa Ramon, 22 duros de plata a cadascuna, que li han deixat per a poder conservar la hisenda de mar, compromentent-se a pagar-los-els tan bon punt, sia factible, i si no ho fa haurà de ser el seu hereu el qui aboni el deute⁽¹²⁸⁾. Al 13 de juliol del mateix any reconeix un altre deute a la seva filla Antònia Salvat, de 120 lliures, que els hi ha deixat per a la compra d'una vela i remes, i disposa que el pagament el faci l'hereu després de la seva mort, en moneda d'or o plata. En cas de no portar-se a terme aquest compromís, l'Antònia es farà càrrec de tots els seus béns fins a la total liquidació del dèbit⁽¹²⁹⁾.

JOSEP RABASSA

El 14 d'octubre de 1814, permutà a Joan Rabassa, calafat de Torredembarra, un tros de terra d'un jornal i mig, al terme d'Altafulla, partida de les Esplanas, per dues peces de sardinal i la quantitat de 275 lliures com a sobrevaler de la finca baratada⁽¹³⁰⁾. El mes de juliol de 1818, bescanvià una casa situada al carrer del Mig, per dues cases adossades, al raval de la Barceloneta, propietat de l'hisendat d'Altafulla, Bernat Pijoan. A l'efecte d'equiparar el valor del canvi, Bernat Pijoan endossà a Josep Rabassa un censal de pensió de 17 rals i 3 diners anyals, del qual era beneficiari el rector de la parròquia de la vila⁽¹³¹⁾. El 30 d'octubre de 1820 ja era mort, per tal com la seva vídua, Rosalia Rabassa, ven, a carta de gràcia, a Ramon Sendra, pagès d'Altafulla, una peça de terra d'un jornal, plantada de vinya i cinc oliveres, al terme de Torredembarra, pel preu de 84 lliures⁽¹³²⁾.

JOAN RAINER I ALBAGÈS

Era fill de Llorenç Rainer, mariner, i de Francesca Albagès. El 16 de març de 1800 ja vidu, pacta capítols matrimonials amb Paula Canals, donzella, filla de Josep Canals, pagès difunt, i de Josepa Llagostera, tots d'Altafulla. La mare i el germà de la núvia la doten amb 25 lliures més 2 lliures del testament del seu pare, una caixa de pi i roba pel seu aixovar. S'estableixen uns terminis per al lliurament de la donació: la caixa i la roba el dia del casament i els diners al cap de

128. A.H.T. R.H. núm. 91, f. 44.

129. A.H.T. R.H. núm. 91, f. 87.

130. A.H.T. R.H. núm. 73, f. 11.

131. A.H.T. R.H. núm. 78, f. 143 v-144.

132. A.H.T. R.H. núm. 80, f. 177.

quatre anys, a partir de l'enllaç. El promès li fa l'escreix de dot de 15 lliures, donant-li caució sobre tots els seus béns⁽¹³³⁾.

ELS RAMON

No disposem de notícies més antigues d'aquests mariners. La primera és d'**Antoni Ramon i Sabater**, amb motiu d'haver estat empresonat per causa de desertió de la Reial Armada, i el seu germà Ramon Sabater i Trilla, mestre paleta resident a Tarragona, assabentat que romania tancat a la presó d'aquesta ciutat, de la qual havia de ser traslladat en breu a Barcelona, sol·licità, amb data 5 d'agost de 1801, a l'autoritat de Marina, sota jurament i penyora de tots els seus béns, la llibertat provisional del seu germà, garantint-ne la presentació a la Ciutat Comtal. Li fou atesa la petició⁽¹³⁴⁾. La segona referència als Ramon és del 6 de setembre de 1819 quan **Baltasar Ramon**, fou nomenat patró d'un llaüt de pesca per la seva propietària Teresa Porta, vídua de Francesc Porta⁽¹³⁵⁾. L'any 1826, el 8 de juliol, comprà al mestre d'aixa de Torredembarra, Pere Martí, un llaüt sardiner, anomenat "San Antonio" pel preu de 93 duros i mig⁽¹³⁶⁾. El mateix dia també comprà a Agustí Pascual, de Tarragona, un altre llaüt sardiner, d'un registre de 30 quintars, pel preu de 50 duros⁽¹³⁷⁾. L'any següent comprà perpètuament a les germanes Margarida, Antònia i Maria Rius, solteres, una casa amb hort, al raval de Baix, per 400 lliures⁽¹³⁸⁾. El darrer esment que tenim d'aquest pescador és del 10 d'agost de 1830 que figura a la llista d'inhàbils d'Altafulla, i requereix a l'autoritat de Marina de Tarragona la formalització de l'escriptura de propietat d'un llaüt de pesca que ha batejat amb el nom de "San Antonio", i que li ha bastit Antoni Madriguera, de Calella, pel preu de 150 duros⁽¹³⁹⁾.

ELS RIAMBAU

La informació que tenim dels Riambau és minsa i escadussera. **Jaume Riambau**, l'any 1800, figura com a prohoms del gremi de pescadors d'Altafulla⁽¹⁴⁰⁾, i el 29 de maig de 1830 demana al comandant militar de Marina, de Tarragona, la formalització de l'escriptura de propietat d'un caro de xàvega reial que s'ha fet construir pel mestre d'aixa de Tarragona, Pau Panasachs, pel preu de 110 duros⁽¹⁴¹⁾.

133. A.H.T. P.T. Reg. 4426, f. 12 v-13.

134. A.H.T. P.T. Reg. 932, f. 65.

135. A.H.T. P.T. Reg. 926, f. 121.

136. A.H.T. P.T. Reg. 6761, f. 36.

137. A.H.T. P.T. Reg. 6761, f. 37.

138. A.H.T. R.H. núm. 87, f. 17.

139. A.H.T. P.T. Reg. 6762, f. 26.

140. A.H.T. P.T. Reg. 4426, f. 118.

141. A.H.T. P.T. Reg. 6762, f. 18.

Joan Riambau, patró de pesca, amb data 30 de setembre de 1801, vengué a Tomeu Pedrol, també patró de pesca, de Tarragona, el buc d'un bas-timent i dues xarxes majors per 300 lliures. Al primer pagament rebé 100 lliures i s'establí que les 200 ajornades les rebria l'1 de novembre de 1802, en metàl·lic i al comptat amb exclusió expressa dels "vales reales". El mestre so-guer de Tarragona, Francesc Claramunt, li garantia la cancel·lació del deute⁽¹⁴²⁾.

El 26 d'abril de 1833, la seva vídua Tecla Riambau i Rius, com a legí-tima administradora dels béns dels seus fills menors d'edat i cohereus del llegat deixat pel seu cunyat Jaume Riambau, de la matrícula d'hàbils del Vendrell, ja traspasat, i davant les dificultats pecuniàries que pateix la família, es veu obligada a vendre a Josep Badia, alferes de fragata retirat i veí d'Altafulla, un caro per a xarxa major dit "San Fernando", pel preu de 100 lliures, el caro l'havia fet bastir Jaume Riambau pel mestre d'aixa de Tarragona, Pau Panasachs⁽¹⁴³⁾.

ELS RIUS

Antoni Rius, mariner, i la seva esposa Margarida Badia, el dia 4 de març de 1810, compraren perpètuament a Teresa Segú, vídua de Josep Segur, teixidor d'Altafulla, un pati situat darrere les cases del raval de Baix, pel preu de 73 lliures, 2 sous i 6 diners⁽¹⁴⁴⁾.

Josep Rius, el 6 de novembre de 1819, sol·licità de l'autoritat militar de Marina de Tarragona, l'escriptura de propietat d'un llaüt d'un arqueig de 25 quintars, que s'havia fet construir a les drassanes de Vila-seca, pel calafat de la matrícula de Mataró, Ramon Sagarra, pel preu de 80 duros⁽¹⁴⁵⁾. El maig de 1824 requerí l'escriptura d'un altre llaüt de dues tones de cabuda dit "San Antonio", que també li havia bastit Ramon Sagarra, però a Vilassar, per 95 duros⁽¹⁴⁶⁾.

Pere Rius el 14 de març de 1815 és designat patró major de pesca per part de Jordi Pedrol de la llista de sobrecàrrecs de Torredembarra⁽¹⁴⁷⁾. El mateix dia, Jordi Pedrol, li dona el comandament d'un llaüt sardiner de la seva propi-etat⁽¹⁴⁸⁾.

142. A.H.T. P.T. Reg. 932, f. 104.

143. A.H.T. P.T. Reg. 6765, f. 18.

144. A.H.T. R.H. núm. 87, f. 198.

145. A.H.T. P.T. Reg. 928, f. 175.

146. A.H.T. P.T. Reg. 6761, f. 50.

147. A.H.T. P.T. Reg. 927, f. 67.

148. A.H.T. P.T. Reg. 927, f. 69.

TOMÀS SAGARRA

Tomàs Sagarra era fill d'Antoni Sagarra, també mariner, i de Francesca Borderi⁽¹⁴⁹⁾. El 26 d'agost de 1800, essent vidu i sense descendència directa, es veié obligat, segons el pacte signat en els capítols matrimonials l'any 1793, a retornar al seu sogre Pere Torrell, pagès de la vila, el dot aportat per la seva difunta esposa Rosalia, consistent en 60 lliures, una caixa de noguera, roba i vestits⁽¹⁵⁰⁾. Tres dies més tard atorgà testament nomenant marmessors de les seves últimes voluntats Josep Borderi, comerciant, i la seva germana Antònia. En primer lloc manifesta, com és habitual en aquells temps, la preocupació de reparar els danys materials i morals que el testador hagués comès en vida. Després vol que, en cas de morir a Altafulla, se l'enterrí al fossar de la vila, amb l'assistència de quatre capellans. De la resta dels seus béns, la meitat s'ha d'esmerçar en sufragis per l'etern repòs de la seva ànima, i l'altra meitat la deixa a la seva germana i al seu cunyat Antoni Miro⁽¹⁵¹⁾.

MACIÀ SEGUR

Era pescador, i el dia 7 de maig de 1774 creà un censal de 140 lliures, amb una pensió anual de 4 lliures i 4 sous a favor de Joan Esteve Soler, comerciant. A partir del 8 de juny de 1800 haurà d'abonar la renda al nou propietari del censal Pau Armengol, mariner, ambdós d'Altafulla⁽¹⁵²⁾.

ANTONI SOLER

Amb data 6 de juny de 1830 establiren capítols matrimonials els esposos –ja s'havia celebrat el casament– Antoni Soler, mariner, i Rosa Gatell. El germà de la noucasada, Josep, en pagament de la llegítima i altres drets, li féu donació de 200 lliures i roba. El marit li fa un escreix d'esponsalici de 6 lliures. Convingueren que els fills que puguesin tenir serien els hereus legals dels seus béns i no d'altres nascuts de possibles segones noces⁽¹⁵³⁾.

MIQUEL UGUETA

Miquel Ugueta el dia 10 de novembre de 1814, féu constar que havia comprat un llaüt palangrer als hereus de Francesc Pijoan, patró que fou de la vila, i sol·licità al comandant de Marina de Tarragona, el seu nomenament de patró del seu bastiment. Aquest cognom Ugueta és nou en la matrícula de mar d'Altafulla⁽¹⁵⁴⁾.

149. A.H.T. P.T. Reg. 4426, f. 11.
150. A.H.T. P.T. Reg. 4426, f. 200.
151. A.H.T. P.T. Reg. 4426, f. 11.
152. A.H.T. P.T. Reg. 4426, f. 132.
153. A.H.T. R.H. núm. 91, f. 74
154. A.H.T. P.T. Reg. 927, f. 298.

Caro d'Art. Fotografia manllevada de: *La Navegació a Catalunya* de Joan Alemany i Àngels Casanovas, p. 207, Diputació de Barcelona, 1987.

RAMON VIVES I PASQUAL

Aquest mariner d'Altafulla, resident a Cambrils, vengué perpètuament, el 28 de desembre de 1808, a Baltasar Camps, fuster de la vila, un pati al carrer de l'Espinac, pel preu de 38 lliures. Amb anterioritat no disposem de notícies sobre gent de mar cognomenada Vives⁽¹⁵⁵⁾.

LIBORI XIMENES

Documentat com a armador per Rovira i Gómez el 1795⁽¹⁵⁶⁾, l'hem localitzat el 24 d'octubre de 1801, en el moment d'atorgar poders a Antoni Busquets, escrivà públic del Reial Col·legi de Tarragona, perquè el representés davant de qualsevol tribunal⁽¹⁵⁷⁾.

* * *

Com a cloenda de l'article i breu resum volem remarcar-ne algunes particularitats.

Una dada que al principi del text ja hem mencionat era que la majoria de bastiments localitzats havien estat batejats amb el nom de "San Antonio", en honor al seu patró Sant Antoni de Pàdua, concretament són onze. L'home de

155. A.H.T. R.H. núm. 71, f. 9.

156. ROVIRA *La Gent de Mar*, 117.

157. A.H.T. P.T. Reg. 932, f. 98.

mar ha tingut sempre un profund sentiment religiós en ésser conscient que el medi on es desenvolupava li era hostil i, per tant, l'advocació de sants i maresdedéu ha estat una constant en el decurs del temps.

Un altre aspecte a tenir en compte és la reiteració de cognoms trobats entre el subjectes de la documentació estudiada, prova evident d'una societat endogàmica motivada per diferents causes, entre elles la poca mobilitat de la gent, justificada per la carència de mitjans àgils de desplaçament; en altres casos, els lligams d'interessos econòmics jugaven un paper molt important a l'hora d'amullerar-se. Rovira i Gómez ressalta la paritat socioeconòmica entre la gent de mar i la pagesia, causa de molts entroncaments⁽¹⁵⁸⁾.

A continuació presentem un resum de les transaccions realitzades pel col·lectiu ressenyat. Per coherència hem convertit els duros en lliures.

PERÍODE 1800/1833

Compra venda d'Hisenda de Mar (barques, bucs, ormejos -xarxes, remes, veles, etc.)

Import total compres:	5.627,- lliures
Import total vendes:	597,50 lliures (mitja lliura igual a 10 sous)
Les vendes representen un 10,62% en relació a les compres.	

Compra venda d'Immables (cases, patis, terra, botigues, etc.)

Import total compres:	7.391,- lliures.
Import total vendes:	4.947,- lliures.

Les vendes representen un 66,93% en relació a les compres.

Davant d'aquests simplificats apunts comptables volem assenyalar la diferència que hi ha en els percentatges obtinguts entre la compravenda dels dos capítols analitzats, els quals ens mostren que els béns de producció pràcticament resten inamovibles.

158. ROVIRA, *La Gent de Mar*, 137.